Šoreiz *Kurzemnieka* rakstu sērijas *Izpēti, izgaismo, risini!* uzmanības centrā mājokļu jautājums saistībā ar reemigrāciju – kā veicināt cilvēku atgriešanos Latvijā.

Kristīne Pabērza, Daiga Bitiniece, Amanda Gustovska, Agneses Berģes arhīva un Kristīnes Pabērzas foto

MAF Mediju atbalsta fonds
Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild laikraksts *Kurzemnieks*.

Dzimtenē atgriežas, patriotisku jūtu vadīti

Arvien biežāk novērojams, ka ārzemēs dzīvojošie tautieši atgriežas dzimtenē, jo vēlas būt latviskā vidē. Daudzi kļūst par veiksmīgiem uzņēmējiem, citi labprāt izvēlas dzīvot laukos. Kaut arī mājokļa atrašana mēdz sagādāt problēmas, arī to var atrisināt.

„Cilvēki labprāt izvēlas laukus"

„Tagad ir tāda paaudze, kas atgriežas, jo saprot, ka mājās ir labi, ka strādāt un audzināt bērnus var tepat," secina Kurzemes plānošanas reģiona reemigrācijas koordinatore Agnese Berģe.

„Neatrisināmu situāciju nav. Varbūt sākumā kādam ir panika. Uzklausām un mēģinām nomierināt. Tad solīti pa solītim ejam uz risinājumu. Pēc tam cilvēks secina, ka nav nemaz tik sarežģīti," stāsta Kurzemes plānošanas reģiona reemigrācijas koordinatore Agnese Berģe.

2018. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija piecos Latvijas reģionos izveidoja šādu koordinatoru tīklu. Galvenais uzdevums ir sagatavot personalizētu informāciju atbilstoši iespējamā reemigranta interesēm, kā arī palīdzēt pēc ilgstošas prombūtnes atgriezties, iesaistīties vietējā sabiedrībā, atrast darbu.

IZEJU VAR SAMEKLĒT

A.Berģe šķetina dažādas problēmsituācijas. Katram tiek izstrādāts savs piedāvājums: „Mēs esam starpnieki. Sazināmies ar pašvaldības vai valsts iestādēm, arī privātiem uzņēmumiem." Aktuālākā ir dzīvesvieta un darbs, bērnu iekārtošana izglītības iestādēs, kas saistīta arī ar viņu spēju iekļauties šejienes dzīvē. Reizēm jautājumi ir pavisam vienkārši: „Ja cilvēks bijis ārpus dzimtenes piecus līdz 20 gadus, likumi ir mainījušies. Dažreiz viņš saka, ka apzvanījis pusi Latvijas, taču nesaprot, ko darīt. Man tas ir viens klikšķis – paskatos un pasaku, kur jāvēršas."

Uzklausot jautājumu, koordinatore sazinās Kurzemē ar attiecīgo pašvaldību un atbildi meklē kopā. Ja problēma ir mājoklis, dažreiz pašvaldība var piedāvāt sociālo vai īres dzīvokli. „Sazināmies arī ar Kuldīgas novadu. Mājoklis ir visaktuālākais. Situācija nav viegla, bet parasti pēc kāda laika cilvēkam tomēr izdodas to atrast. Vienmēr aicinu pirms atgriešanās izveidot drošības spilvenu un iekrāt naudu, lai te iztiktu vismaz pirmo pusgadu. Visi to nedara. Nereti cilvēks sākotnēji mājvietu atrod caur paziņām, pie vecākiem vai vecvecākiem. Ja atgriešanos plāno laikus, var iegādāties zemi, meklējot izsoles. Risinājumu var sameklēt. Pandēmija ieviesa korekcijas – cilvēki labprāt atgriežas dzīvot laukos. Parasti rosinu skatīties laukos, jo tur mēdz būt tukši īpašumi, ko var atjaunot. Ir arī *Altum* programma, kas mājokļa iegādei dod dažādu atbalstu," stāsta A.Berģe.

Viņa uzskata, ka katram arī pašam jāpieliek pūles. Cik iespējams, palīdzību piedāvā pašvaldība. „Kaut kādi jautājumi tiek kustināti. Varbūt tas notiek ar ļoti maziem solīšiem, bet notiek. Ir lietas, kas ir panāktas un atgriešanos atvieglo. Daudz kas tiek sakārtots un sistematizēts. Šis process mums ir kas jauns – Latvija nav saskārusies ar lieliem emigrācijas un reemigrācijas vilņiem. Mēs mācāmies."

AGNESE BERĢE: „Mājoklis ir visaktuālākais. Situācija nav viegla, bet parasti pēc kāda laika cilvēkam tomēr ir izdevies to atrast."

BĒRNIEM VĒLAS LATVISKU VIDI

A.Berģe novērojusi, ka lielākoties cilvēki atgriežas patriotisma dēļ, jo vēlas dzīvot un bērnus audzināt latviskā sabiedrība, ekoloģiskā vidē. Daudzi izvēlas laukus. Viņi saprot, ka piederīgi var justies tikai dzimtenē, jo ārzemēs vienmēr būs ienācēji. Daudzi piedzīvo situācijas, kad bērns ar viņiem latviski vairs nerunā, tikai mītnes zemes valodā.

Koordinatore norāda: pēc darba algas un dzīves dārdzības citās Eiropas valstīs Latvija nav nemaz tā sliktākā vieta. Ļoti daudzi to saprot, tāpēc atgriežas. „Daudzas ģimenes atzīst, ka te ir fenomenālas iespējas bērniem apmeklēt pulciņus, īpaši Kuldīgā. Turklāt daudzi ir par brīvu vai nelielu samaksu. Redzu Kuldīgu kā nākotnes pilsētu, kur jāatgriežas ģimenēm ar bērniem, jo viss ir sakārtots."

No 2018. gada līdz šīgada rudenim Latvijā atgriezušies 895 cilvēki. A.Berģe uzskata, ka tas ir ļoti daudz. Lai reemigrantiem palīdzētu, izdarīts milzīgs darbs – radīti 2516 individualizēti piedāvājumi. Pandēmijas laikā skaits saruka, tomēr daudzi par atgriešanos interesējās, jo zaudēja darbu. „Viņi atgriezās šeit pie ģimenes, nevis sēdēja tur bez darba. Divus gadus bija novērojama recesija (lejupslīde – red.). Situācijai stabilizējoties, cilvēki atkal sāk interesēties un atgriezties vairāk."

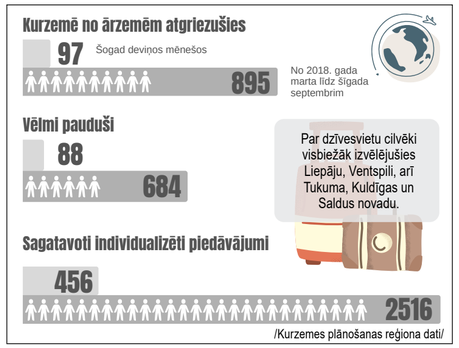

/Kurzemes plānošanas reģiona dati/

„Pēc pasaules apceļošanas kļūstam atvērtāki"

„Kad atbrauc no ārzemēm, sākums nav viegls, bet nav arī grūts. Sākot dzīvi jebkur, cilvēks ir nulles pozīcijā. Ja ar kādu vietu ir saikne, atliek izvēlēties ceļu. Kad virziens noskaidrots, viss kļūst daudz vienkāršāk," secina bijusī vieglatlēte, olimpiete LAUMA GRĪVA, kura dzimtenē atgriezās pirms sešiem gadiem. Viņa ir divu bērnu mamma, Kabiles muižas vīna darītavas līdzīpašniece, vispārējās fiziskās sagatavotības un vieglatlētikas trenere.

2014. gadā viņa ar vīru Normundu Pūpolu emigrēja uz Itāliju, lai gatavotos olimpiskajām spēlēm. „Nav noslēpums, ka Latvijā vieglatlētika ir pabērna lomā. Apstākļi profesionālajā sportā ir ļoti grūti. Tā kā arī vīrs ir sportists, izlēmām braukt uz Itāliju, jo tur bija laba kompānija un bāzes iespējas." Tur nodzīvojuši vairāk nekā divus gadus. Plāni mainījušies – divus gadus pirms olimpiskajām spēlēm L.Grīva palikusi stāvoklī. „Kad dēliņš piedzima, sapratu, ka man gribas viņā iesēt un ieaudzināt Latvijas sakni. Es neizmainīšu to, ka dēla dzimtene ir Itālija, bet gribu, lai viņš jūt un apzinās, ka ir latvietis, jo tēvzeme ir šeit."

ATGRIEZTIES IR VIEGLĀK NEKĀ AIZBRAUKT

Dzimtenē ģimene atgriezās 2016. gadā. Pāris mēnešu nodzīvoja Ventspilī pie vīra vecākiem, kamēr viss stabilizējās. Tad aizbrauca uz treniņnometni Spānijā. Mājās atgriezušies pirms rudens un iekārtojušies ģimenes vasaras mājā Jūrkalnes pagasta Ošvalkos, kur dzīvo joprojām.

Laumai ir svarīgi bērnus audzināt dabiskā vidē. „Kad 19 gados braucu uz Rīgu, teicu, ka nekad nedzīvošu mazpilsētā (smejas).

LAUMA GRĪVA: „Pēc pasaules apceļošanas kļūstam atvērtāki, jo barjeras nobirst un parādās drosme."

Kad pabraukā apkārt un apbružājas, tas mainās. Kad nolēmām dzīvot laukos, tas nebija tik populāri kā tagad. Tad likās, ka tā ir milzīga uzdrošināšanās." L.Grīva uzskata, ka dzīvesvietu atrast var. Draugi Norvēģijā īrē tikai vienu istabu, Lielbritānijā dzīvo lielā šaurībā, salīdzinot ar platību Latvijā. „Šeit varam noīrēt ļoti labus dzīvokļus, taču vajadzīgs starta kapitāls – tāpat kā aizbraucot. Ir dažādas atbalsta programmas. Atgriešanās ceļš ir daudz ērtāks un vieglāks. Latvijas sabiedrībā latvietim integrēties ir vieglāk – te viņš vienmēr jutīsies kā mājās. Esmu runājusi ar daudziem, kuri vēl aizvien dzīvo citās valstīs. Ir forši, bet viņi nejūtas kā tās valsts iedzīvotāji – drīzāk kā pasaules iedzīvotāji, kaut arī tas nav slikti.

Bet māju sajūta ir Latvijā. Aizvien vairāk tie, kuri jau 20 gadus nodzīvojuši citur, saka – Latvijā ir vislabāk – un sāk novērtēt ēdienu un citas dabiskas lietas. Daudzi plāno atgriezties. Pēc pasaules apceļošanas kļūstam atvērtāki, jo barjeras nobirst un parādās drosme. Ja nebūtu aizbraukusi, varbūt nekad nedzīvotu Jūrkalnes pagastā. Man likās, ka dzīvot laukos 40 kilometru no pilsētas ir šausmīgi traki. Bet Itālijā apmēram stundu sēdējām sastrēgumos. Tagad katru rītu braucu uz Ventspili, Kuldīgu, Kabili vai Liepāju. Ceļš ir fantastisks – redzam dabu un to, kā mainās gadalaiki."

JOKS AIZSĀK CEĻU VĪNA PASAULĒ

Kad olimpiskajām spēlēm Lauma nekvalificējās, tas bijis liels pārdzīvojums un vienlaikus milzīgs pavērsiens. Tolaik draudzenes arhitektes Agates Eniņas ģimene iegādājusies Kabiles muižu. Abas 2016. gadā nodibinājušas SIA *Kabiles muižas vīna darītava*. Uzņēmumā darbojas arī Laumas māsa Māra Grīva, mārketinga daļas vadītāja.

Ideja par Kabiles muižas vīniem

„Daudzas lietas šeit nenovērtējam. Aizbraukuši citur, sākam novērtēt to, kas te likās pašsaprotams," secina bijusī olimpiete, trenere un uzņēmēja Lauma Grīva.

radusies pa jokam. „Sportists un vīns it kā *neliekas* kopā. Bet daudzus svētkus svinam ar vīna vai šampanieša glāzi. Bija svarīgi, lai mūsu svētku dzēriens būtu kvalitatīvs, nākamajā dienā cilvēkiem būtu labi un tas būtu 100% dabisks – darīts no mūsu augļiem, ogām," stāsta Lauma.

Joks par vīna darīšanu aizsācis ilgo un interesanto ceļu šajā pasaulē. Uzņēmuma dibinātājas neesot mācējušas pat ābolu sulu pareizi izspiest. Dienā salasījušas 400 kg ābolu. Sulu spiedušas nedēļu, no salasītajiem augļiem iegūstot vien 200 litru. „Esam sākuši ar maziem solīšiem, saprotot, kā ābols rodas, kā dabūt sulu, kā to fermentēt, nostādināt un iegūt labāko garšu. Esam izgājušas visus posmus no pirmsākumiem." Tagad uzņēmums ražo vairāk nekā desmit dzērienu. Ap 60 pretendentu konkurencē iegūtas divas bronzas medaļas, kas piešķirtas *Suitu sidram* un sidram *Balts*. Uzņēmuma mērķis bijis radīt labu dzirkstošo vīnu vai sidru. Lauma uzskata, ka kvalitātes ziņā izdevies mērķim pietuvoties, tomēr vēl ir, kur attīstīties.

KULDĪGA SAŅĒMA ATPLESTĀM ĶOKĀM

Sākt uzņēmējdarbību bijis liels izaicinājums. Dzērienu ražošana sākta divus gadus pēc uzņēmuma dibināšanas. Vispirms vēlējušās saprast, ko nozīmē būt uzņēmējām, tāpēc 2017. gadā iestājušās Kuldīgas biznesa inkubatorā. „Tas bija viens no lielākajiem dzinuļiem, kas palīdzēja savākties un saprast mūsu ceļu. Septembrī aizbraucām parunāties. Jau pēc diviem mēnešiem bija gatavs apjomīgs biznesa plāns. Vienas no pirmajām iestājāmies un pabeidzām." Kabiles muižas pagrabstāvs bijis ļoti sliktā stāvoklī. 2017. gadā uzrakstījušas programmas *LEADER* projektu un saņēmušas atbalstu. Pirms diviem gadiem atjaunošana pabeigta. Restaurētas pagrabtelpas, kas der vīna glabāšanai, jo tajās visu gadu ir nemainīga temperatūra.

Laumai ir arī saknes Kuldīgā – šeit dzīvo mammas ģimene. „Kuldīgā vienmēr bijusi māju sajūta. Bez biznesa inkubatora būtu bijis grūti. Milzīgs ieguvums ir ne tikai zināšanas semināros un kursos, bet arī gandrīz vai ģimeniskā saikne ar vadību: Līgu Raitumu, Rimantu Safonovu un Zani Eglīti. Ļoti svarīga bija viņu interese, atbalsts un ticība, jo vajadzīga kopiena, apziņa, ka neesi viens un tava ideja nav pasaulē vistrakākā. Ziemas tumšajos mēnešos grūti sevi stimulēt un noticēt: visi mūsu vīnus pirks, viss būs labi un ideja strādās." Arī no novada domes saņemta atbalstoša attieksme: „Kuldīgā jūtamies piederīgi. Man patīk, ka te ir brīva vide. To var redzēt pēc cilvēkiem. Ar katru brīdi kļūstam arvien smaidīgāki un atvērtāki."

JĀUZDROŠINĀS UN JĀATBALSTA

Saziņu ar reemigrācijas koordinatori Agnesi Berģi L.Grīva sākusi pēc atgriešanās. Ik pa laikam sazinājušās. Sākotnēji palīdzība nebija vajadzīga, jo palaimējies ar ģimeni, kas gaidījusi atpakaļ. Atgriešanās atslēga bijis arī sports, jo viņa turpinājusi gatavoties starptautiskām sacensībām.

„Tie, kuriem saikne ar tuviniekiem Latvijā mazāka, komunikācija ar Agnesi ir ļoti labs ceļš. Ir svarīgi, ka kāds palīdz pa solīšiem saprast, ko darīt. Mēs bijām ērtākā pozīcijā, jo bija, kur atgriezties – visi tilti nebija nodedzināti. Latvijā var mājokli īrēt, arī darba piedāvājumi ir. Protams, visur nav vajadzīgi priekšnieki. Solītis jānoiet, bet tas ir īslaicīgs ceļš. Ja ir mērķis, viss ir iespējams. Man zināmi cilvēki arī ārzemēs vairākus gadus ar augstāko izglītību strādā apkalpojošajā sfērā, taisa kafiju, apkalpo pie galdiņiem un ļoti lēni tiek tālāk. Ceļš ir grūts jebkurā virzienā."

LAUMA GRĪVA: „Kad dēliņš piedzima, sapratu, ka man gribas viņā iesēt un ieaudzināt Latvijas sakni."

Lauma uzskata: svarīgi, lai cilvēks ir mērķtiecīgs un pie pirmajām grūtībām nepadodas, jo tās būs visur. Jebkuram mērķim apkārt ir milzīgs baiļu mākonis. Domājot par atgriešanos, parādās bažas: „Kur dzīvošu, kā pelnīšu naudu, vai viss būs labi?" „Arī vasaras mājā, kurā ievācāmies, nebija ne elektrības, ne siltuma, ne ūdens. Elektrība bija ievilkta, bet sabojājās piegāde. Kad cilvēks sāk darīt, kaut kas sairst kā domino kauliņi, bet, tikko tam tiek pāri, atrisinājumu rodas aizvien vairāk un kļūst vieglāk. Uznāk arī grūtie brīži. Arī uzņēmumu veidojot, ņemot lielus kredītus un ieguldot telpās. Bet svarīga ir vīzija. Tas ir arī mūsu stāsts. Kamēr esam veseli, varam visu, tikai jācīnās.

Aizvien vairāk cilvēku atgriezušies kļūst par veiksmīgiem uzņēmējiem. Latvijā ir viss, lai savus mērķus sasniegtu. 30 gados pēc neatkarības atgūšanas izdarīts milzīgs darbs. Jo vairāk ticēsim, centīsimies un būsim viens par otru, jo ātrāk būsim vienā līmenī ar Eiropu. Daudzi saka: mums ir šausmīga birokrātija. Bet arī Anglijā, Vācijā un Itālijā ir liela, un tur viss svešvalodā. Latvijas ražojumi ir ļoti labi. Es pēc iespējas vairāk pērku vietējo produkciju. Atbalstot kaimiņu un blakus stāsto švošo, patiesībā atbalstām paši sevi un veidojam spēcīgu nākotni bērniem."

L.Grīva uzskata, ka tiem, kuri vēlas atgriezties, valsts palīdz. Iespējams, cilvēki nezina, kur vērsties. „Ja ir iekrājumi, vēl aizvien iegādāties īpašumu ir viegli, un citur tas būtu neiespējami. Tas gan atkarīgs no dzīvesvietas. Iespēju ir daudz arī darba ziņā, var atrast bērnam dārziņu, īpaši provincē. Uzrakstot attiecīgajiem dienestiem, atbildes var saņemt un saprast, ko darīt tālāk."

VIEDOKĻI

Vai zināt kādu, kurš no ārzemēm atgriezies Latvijā, un vai tas nācies grūti?

Inta Rozentāle, strādā veikalā *Rimi*:
– Nezinu gan, vai viņi maz grib atgriezties. Ārzemēs pieraduši pie jaunā dzīvesveida: tur algas ir lielākas, dzīvošana labāka. Atgriežoties šeit, jāmācās izdzīvot. Rēķini ir ļoti lieli, arī pārtika arvien dārgāka. Ja vēl ir ģimene, to uzturēt grūti. Arī pati 2010. gadā biju aizbraukusi uz Angliju piepelnīties. Nostrādāju divus gadus Gērnsijas salā par dārznieci. Toreiz gan nemaksāja tik daudz, cik tagad, taču tur palikt bija doma. Šo ideju atmetu, jo man Latvijā ir ģimene un nāk pensijas gadi.

Dace Balandiņa no Mežvaldes:
– Mans dēls jau sešus gadus dzīvo Anglijā, taču mājās atgriezties nevar. Viņam tur ģimene un sieva no Polijas. Viņa šeit darbu neatrastu, jo nerunā latviski, un viņai ir bērni no iepriekšējās laulības, kuriem vajadzētu vai nu poļu, vai angļu skolu, kādas Latvijā nav. Dēls aizbrauca tādēļ, ka nevarēja atrast pienācīgi atalgotu darbu un nemācēja krievu valodu. Toreiz viņš strādāja par oficiantu. Anglijā viņš ir smagā auto šoferis. Atgriezties Latvijā un tūlīt atrast darbu un dzīvesvietu ir neiespējami. Ārzemēs gan to var.

Andris Gluškovs, dzīvo Zviedrijā:
– Es aizbraucu 2009. gadā. Esmu bijis Anglijā, bet tagad dzīvoju Zviedrijā. Uz Latviju pa reizei atbraucu atpūsties. Aizbraucu tāpēc, ka tur var labāk nopelnīt. Šeit, lai nopelnītu, sevi jāapkrauj ar darbiem vai arī jāstrādā kādā prestižā vietā. Pēc profesijas esmu celtnieks, bet Anglijā strādāju autorūpnīcā *Jaguar*. Mēnesī nopelnu 3200 eiro. Par dzīvošanu man maksā firma. Man nav augstākās izglītības, un uz Angliju aizbraucu bez angļu valodas zināšanām. Tur jau dzīvoja draugi, palīdzēja iekārtoties. Darbā paņēma bez valodas un zināšanām – visu apguvu strādājot, koleģi pamācīja, valodu iemācījos gada laikā. Ārzemēs dzīvo arī abi brāļi: viens Vācijā, otrs Zviedrijā. Bet Latvijā atgriezties gribētu. Vienalga, lai kur dzīvoju, Latvijas man pietrūkst. Tā ir mana zeme, un tā mani sauc atpakaļ, taču baidos atgriezties, jo nezinu, kur dabūšu tik labu darbu kā ārzemēs, pat neriskēju meklēt. Varbūt nākotnē gribētu šeit savu biznesu… Kuldīgā palikuši daudzi draugi. Viņi skaita kapeikas, nervozē par nākamajiem rēķiniem un staigā dusmīgi.

Dzintra Žarova, pensionāre:
– Man ir paziņas, kas dzīvo Anglijā. Aizbrauca meklēt labāku dzīvi. Cik esmu dzirdējusi, tādu tur neatrada – strādā smagu darbu kādā rūpnīcā. Tā jau vienmēr liekas, ka citur dzīve ir labāka. Es 23 gadus esmu strādājusi kā lietvede Kuldīgas SCO (starpkolhozu celtniecības organizācijā – red.). Viegli jau bijis nav, bet neredzēju jēgu laimi meklēt svešumā. Man šķiet: ja ārzemēs esi sapelnījis lielu naudu, atgriezties ir viegli, taču, ja brauc uz Latviju darbu meklēt, tad gan iekārtoties un to atrast būtu ļoti grūti. Manuprāt, atgriežas tikai tie, kas naudu sapelnījuši, vai tādi, kuriem šeit ir ģimene un draugi.

Ilmārs Rībens, pensionārs:
– Vairāki paziņas braukuši uz ārzemēm strādāt – uz Vāciju, Angliju, Īriju, Norvēģiju. Neesmu dzirdējis, ka būtu atgriezušies. Ja tur labi iedzīvojas, var nopelnīt, kāda motivācija atgriezties? Man ir kauns, skatoties, kā tiek veidota mūsu valdība un kādi cilvēki tur sēž. Aizbraukušie jau to visu redz. Kāpēc atgriezties, ja citur dzīve ir stabila? Lielākā daļa aizbraukušo strādā celtniecībā. Nav vajadzīga augstākā izglītība, un var labi nopelnīt. Lielākā daļa arī neatgriezīsies. Ja pats būtu jaunāks, varbūt arī būtu aizbraucis, taču nu jau esmu pensijā, man ir lauku īpašums. Īrējā strādā agrākie koleģi un ar dzīvi ir ļoti apmierināti.

Mārcis Kaltiņš, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikuma audzēknis:
– Draugs aizbrauca uz Nīderlandi par celtnieku. Viņam tur pazīstamie palīdzēja iekārtoties. Darbu bija atradis arī šeit, bet alga neapmierināja. Tagad viņš mēnesī pelna vairāk nekā 2000 eiro. Nesen bija Latvijā, lai iztērētu naudu un atpūstos, un nav teicis, ka gribētu šeit atgriezties pavisam. Arī manas tantesome četrus gadus dzīvo Polijā. Es vasarā domāju uz Angliju aizbraukt atpūsties un piepelnīties savā nozarē kā pavārs, taču pēc tam braukšu atpakaļ.